

Kræftrisiko ved farligt stof kendt i årevis:

»Har man vidst det i halvandet år uden at fortælle det, er det en skandale«

Af Lars Nørgaard Pedersen larp@berlingske.dk,
Katrine Jo Andersen karj@berlingske.dk,
og Chris Kjær Jensen chje@berlingske.dk

I disse dage er Beskæftigelsesministeriet ved at placere ansvaret for, hvorfor det tog flere måneder at bringe oplysningen om en forøget kræftrisiko ved stoffet krom-6 frem. Oplysningen har været kendt i flere år, viser sagens dokumenter. Pinligt og grotesk, lyder kritikken.

Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen (V) har reageret overrasket og kritisk over, at der skulle gå fra forår til efterår i år, før ministeren hørte om, at det kræftfremkaldende stof krom-6 er langt farligere end antaget. Den samme viden har været kendt i årevis, viser en gennemgang af sagens dokumenter. Oplysningen om, hvor farligt krom-6 reelt er for industri- og metalarbejdere, er med al sandsynlighed viderebragt til embedsmænd i Troels Lund Poulsens egen forvaltning senest i maj 2017, forklarer fagfolk.

»Der er ingen undskyldning for ikke at have kendt den forøgede risiko,« konstaterer Lisbeth E. Knudsen, professor i toksikologi ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet.

Hun har tidligere arbejdet i Arbejdstilsynet og Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

Den seneste udvikling får oppositionen på Christiansborg til at omtale sagen som særpræget og en potentiel skandale.

Stoffet krom-6 fik opmærksomhed, da fremtrædende danske forskere i oktober fortalte

om en markant forøget kræftrisiko. Myndighederne sætter grænseværdier for, hvor meget arbejdere må udsættes for farlige kemikalier og stoffer. Grænseværdien for krom-6 har i flere år ligget 200 gange højere, end man normalt accepterer, advarede forskere fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø under Beskæftigelsesministeriet. Forskerne har forklaret, at forkerte grænseværdier kan få konsekvenser mange år frem og har henvist til, at vi stadig oplever kræfttilfælde fra stoffet asbest, selv om det blev forbudt for flere årtier siden.

De danske forskere opdagede den forøgede risiko i maj 2018, og det fik Troels Lund Poulsen til i klare vendinger at undskylde over for Folketinget, at der skulle gå flere måneder, fra det blev opdaget, og til virksomheder og ansatte fik besked. Ministeren ventes at sende en redegørelse om forløbet til Folketinget om få dage.

Den forøgede risiko har imidlertid været kendt i flere år. Advarslen fra forskerne ved Det Nationale Forsk-

ningscenter for Arbejdsmiljø lød for få uger siden, at den nuværende danske grænseværdi for krom-6 vil udløse omtrent 200 lungekræfttilfælde blandt 10.000 arbejdere, som gennem et arbejdsliv arbejder op til grænseværdien.

I maj 2017 udgav EU-Kommissionens videnskabelige komité SCOEL (The Scientific Committee on Occupational Exposure Limits) en udførlig rapport om risikoen ved krom-6, og heri fremgår det tydeligt, at eksempelvis den danske grænseværdi vil afføde netop 200 lungekræfttilfælde ud af 10.000 eksponerede personer.

Berlingske har desuden fundet forskningsartikler helt tilbage til 2012, som underbygger samme konklusion.

Flere kilder siger, at det er utænkeligt, at i hvert fald EUs rapport fra maj 2017 ikke er blevet læst af de danske myndigheder under Beskæftigelsesministeriet.

»De danske myndigheder bør i hvert fald have kendt til SCOEL-rapporten og dermed haft viden om, hvor farligt krom-6 reelt er,« siger professor Lisbeth E. Knudsen, Københavns Universitet.

»Danmark har jo tilsluttet sig SCOEL-samarbejdet, så det er helt sikkert, at den rapport har ligget hos myndighederne siden maj 2017. Det undrer mig meget, at myndighederne ikke tidligere har reageret på denne viden.«

Krom-6 meget farligt

I 1980'erne var Lisbeth E. Knudsen som forsker med til at afdække påvirkningen fra krom-6 blandt arbejdere, som svejsede i rust-

frit stål. Konklusionen lød, at arbejde med krom-6 førte til markant flere kromosomskader.

»Krom-6 er noget af det mest farlige, du overhovedet kan komme i nærheden af. Derfor støder det mig, at der tilsyneladende er gået så lang tid, fra de danske myndigheder må have kendt til risikoen, til der bliver reageret,« siger professor Lisbeth E. Knudsen.

Tony Musu er seniorforsker ved den europæiske fagbevægelses forskningsinstitut, ETUI. Han understreger, at den nævnte SCOEL-rapport er velkendt, fordi den var en del af processen, da EU i 2017 indførte en ny grænseværdi for krom-6.

»Det er et officielt dokument, som blev stillet til rådighed for embedsmænd i alle EUs medlemslande. Så Beskæftigelsesministeriet eller Arbejdstilsynet i Danmark bør være i besiddelse af det,« siger han.

Professor Gunnar Johanson forsker i kemisk påvirkning ved Karolinska Institutet i Sverige og er medlem af EUs videnskabelige komité SCOEL, som udgav EU-rapporten om krom-6 i maj 2017. Han har ikke kendskab til det konkrete forløb i Danmark, men bekræfter, at det er »standardprocedure«, at de relevante myndigheder i hvert medlemsland får en rapport som EU-rapporten fra 2017.

De seneste uger har oplysningen om den forøgede risiko vakt opstandelse. Virksomheder har fremhævet, at de tilsyneladende ikke kan stole på det eksisterende regelsæt, lokale fagforeninger er klar til at genoptage gamle

Jeg er alt for sent blevet informeret om, at der kan være et behov for at stramme de danske grænseværdier for krom-6.

TROELS LUND POULSEN, BESKÆFTIGELSESMINISTER (V)

I 1980'erne afdækkede forskere påvirkningen fra krom-6 blandt arbejdere, som svejsede i rustfrit stål. Konklusionen lød, at arbejde med krom-6 førte til markant flere kromosomskader. Arkivfoto: Henning Bagger/Ritzau Scanpix

SAGEN KORT

Om krom-6

I midten af oktober i år står forskere frem i Berlingske og fortæller, at reglerne for stoffet krom-6 på arbejdspladser i årevis har været for lempelige. Grænseværdien, altså den maksimalt tilladte påvirkning, har ligget op til 200 gange højere, end myndighederne normalt tillader, vurderer forskerne.

Kort efter bliver det kritiseret, at forskerne opdagede den forøgede kræftrisiko i maj i år, men at virksomheder, ansatte og offentligheden først fik besked i forbindelse med artiklen i Berlingske i oktober i år.

De to involverede myndigheder i sagen – Arbejdstilsynet og Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø – hører under Beskæftigelsesministeriet. Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen (V) er kritisk over for, at han først sent hører om den forøgede risiko. Han undskylder over for Folketinget og beder sin forvaltning om en redegørelse.

Myndighederne er i gang med at se på, om grænseværdien for krom-6 skal justeres. Ministerens redegørelse ventes klar om kort tid.

statningssager om krom-6, og Arbejdstilsynet har åbnet for at justere den danske grænseværdi.

Flere danskere kan have fået kræft

Johnni Hansen, seniorforsker i organisationen Kræftens Bekæmpelse, kalder det meget underligt, at oplysningen om den forøgede risiko har været kendt i flere år, uden at virksomheder og ansatte har fået besked.

»Det er muligvis en teoretisk betragtning, fordi vi ikke ved, hvor mange herhjemme der bliver udsat for krom-6 og ved hvilke niveauer. Men perspektivet er jo, at flere danskere har fået kræft de seneste år, end det ellers ville have været tilfældet, fordi myndighederne ikke har gjort noget,« siger Johnni Hansen.

I fagforeningen 3F henviser man også til, at de danske myndigheder må have haft adgang til rapporten om krom-6 siden maj 2017, og at de videnskabelige undersøgelser bag rapporten normalt vil være endnu ældre.

»Når der er tale om så alvorlige forhold som kræft, bør Arbejdstilsynet reagere meget, meget hurtigt. I et moderne samfund som det danske skal man som ansat kunne have tillid til myndighederne,« skriver Ulla Sørensen, arbejdsmiljøpolitisk chef i 3F.

EU-tal indikerer, at 916.000 europæere dagligt er i kontakt med krom-6, når de går på arbejde, heraf cirka 10.000 danskere. Tallene er et skøn, og herhjemme har hverken arbejdsgiverorganisationer eller fagforeninger et præcist overblik over omfanget af udsatte eller

graden af påvirkning. Der findes forskellige varianter af grundstoffet krom. Den klart farligste er krom-6, som kan forekomme, når eksempelvis metal- og industriarbejdere lægger et fint lag krom på vandhaner eller motorcykler eller svejser i rustfrit stål. Mange virksomheder har de senere år forsøgt at udfase krom-6.

Bent Horn Andersen er chefkonsulent i Dansk Industri, som repræsenterer nogle af de virksomheder, hvis ansatte arbejder med krom-6. Han understreger, at grænseværdierne er vigtige, fordi de siger noget om, hvor farligt det er at færdes på en arbejdsplads. Men han tilføjer, at grænseværdierne blot er et blandt flere værktøjer til at planlægge arbejdet på virksomhederne.

»Virksomhederne skal generelt arbejde på at nedbringe brugen af kræftfremkaldende stoffer mest muligt i arbejdsmiljøet, og det er årsagen til, at vi i dag oplever virksomheder, som efter reglerne skal nedbringe udsættelsen for krom-6, selv om de ligger under grænseværdien,« siger Bent Horn Andersen.

Potentiel skandalesag

Det taler til Danmarks fordel, at vi er blandt de EU-lande med de mest restriktive regler. For bare to år siden lagde EU sågar op til at indføre en grænseværdi for krom-6, som tillod fem gange så meget påvirkning som de danske regler. EU endte dog med at vedtage, at man om en årrække vil ned på niveau med lande som Danmark.

Socialdemokratiets beskæftigelsesordfører,

Leif Lahn Jensen, fastslår, at sagen om krom-6 er langt mere alvorlig, hvis oplysningerne om den forøgede risiko har været kendt længe. Arbejdsmiljøforligskredsene – V, K, LA, DF, S og R – blev for nylig briefet om sagen af beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen og centrale embedsmænd.

»Vi fik at vide, at embedsværket havde holdt på deres viden om krom-6 i nogle måneder. Det er naturligvis et problem. Men hvis de reelt har vidst det i halvandet år uden at fortælle om det, er det en skandale,« siger Leif Lahn Jensen.

Han forventer en grundig redegørelse.

Enhedslistens arbejdsmiljøordfører, Christian Juhl, mener, at de nye oplysninger stiller sagen i et helt nyt lys: »Det er pinligt og grotesk, at ingen tilsyneladende reagerer på, at danske arbejdere i stort antal risikerer at udvikle lungekræft,« siger han.

»Ministeren har pligt til at have overblik og til at sætte sig ind i tingene. Han har ansvaret for hele boksen.«

Formanden for beskæftigelsesudvalget i Folketinget, Bent Bøgested (DF), ønsker ikke at kommentere de nye oplysninger, før redegørelsen ligger klar, men kalder forløbet yderst særpåregt.

»Det er underligt, at man fastsætter en grænseværdi for krom-6 tilbage i 1990'erne, hvor man vurderer, at en til fem ud af 10.000 vil udvikle lungekræft, hvis man arbejder ud fra den grænseværdi. Nu finder man ud af, at det i virkeligheden er 200 ud af 10.000. Hvad er

årsagen til dette, og hvorfor har man ikke gjort noget ved det tidligere? Det skal vi have svar på,« siger Bent Bøgested.

Berlingske har stillet en række spørgsmål om sagen til Arbejdstilsynet og Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. Ingen af de to instanser vil svare på, om de er bekendt med EU-rapporten fra 2017, men henviser til den kommende redegørelse.

Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen skriver til Berlingske, at han fortsat tager sagen om krom-6 meget alvorligt:

»Jeg er alt for sent blevet informeret om, at der kan være et behov for at stramme de danske grænseværdier for krom-6. Det er meget vigtige oplysninger, og derfor har jeg allerede beklaget sagen over for Folketinget.«

Troels Lund Poulsen oplyser, at redegørelsen er blevet en uge forsinket, fordi det oprindelige udkast affødte supplerende spørgsmål.

200

Så mange gange højere har grænseværdien for krom-6 i flere år ligget i forhold til det, man normalt accepterer. Ifølge Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

Forskere har påvist, at den danske grænseværdi for det kræftfremkaldende stof krom-6 er alt for høj. Det betyder, at mennesker, der arbejder med krom-6, risikerer at udvikle lungekræft. Krom-6 kan også forekomme i svejserøg. Fotografiet er taget ved metrobyggepladsen i Nørrebroparken og er ikke relateret til sagen. Arkivfoto: Bax Lindhardt/Ritzau Scanpix

Fagforbund kritiserer nøl i sag om kræftfremkaldende stof

Af Chris Kjær Jensen chje@berlingskemedi.dk,
Lars Nørgaard Pedersen larp@berlingskemedi.dk,
og Katrine Jo Andersen karj@berlingskemedi.dk

ere fagforbund mener, at der begynder at tegne sig en historisk stor arbejdsmiljø-skandale i sagen om det kræftfremkaldende stof krom-6.

Alvorligt, uansvarligt, grotesk. Fagbevægelsen reagerer kontant på nye oplysninger om, at den forøgede kræft risiko ved krom-6 har været kendt siden i hvert fald maj 2017, og at den viden har været frit tilgængelig for danske myndigheder.

Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen (V) rykkede hurtigt ud med en beklagelse, da det for få uger siden kom frem i Berlingske, at der skulle gå fra forår til efterår i år, før ministeren hørte om, at det kræftfremkaldende stof krom-6 er langt farligere end antaget, hvilket kan have udsat danske arbejdere for fare.

Myndighederne sætter grænseværdier for, hvor meget arbejdere må udsættes for farlige kemikalier og stoffer. Grænseværdien for krom-6 har i flere år ligget 200 gange højere, end man normalt accepterer, advarede forskere fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) under Beskæftigelsesministeriet.

Men torsdag kan Berlingske fortælle, at oplysningen om den forøgede kræft risiko også omgår af en rapport, som blev offentliggjort af EU allerede i maj 2017, og som ifølge sagkyndige med al sandsynlighed har været kendt hos myndigheder under Beskæftigelsesmini-

steriet. Hverken ministeren, Arbejdstilsynet eller Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø vil kommentere, om de kender til eller har læst EU-rapporten fra 2017. Myndighederne henviser til en kommende redegørelse om forløbet.

De nye oplysninger vækker harme i fagbevægelsen.

Forbundsformand i Malerforbundet, Martin B. Hansen, har allerede været i kontakt med arbejdsgiverne inden for autolakering, fordi han vil have undersøgt, om nogle af forbundets medlemmer kan være berørt. Det er fortsat uklart, men han tøver ikke med at bakke op om udtalelser fra Socialdemokratiet, som har omtalt sagen som en potentiel skandale.

»Det er selvfølgelig alvorligt, at der går flere måneder, uden at ministeren får besked om, at der er forøget kræft risiko for danske arbejdere. Nu viser det sig, at der har været viden tilgængelig i hen ved halvandet år. Jeg vil gerne tilslutte mig, at det er en skandale, at der går så lang tid, uden at nogen reagerer. Det er menneskers liv og helbred, det handler om,« siger han.

Det handler om folks liv

EU-tal anslår, at næsten en million europæere

er i kontakt med krom-6 på deres arbejdsplads, heraf cirka 10.000 danskere. Men tallene er et skøn, og hverken arbejdsgiverorganisationer eller fagforeninger herhjemme har et præcist overblik over omfanget af udsatte eller graden af påvirkning. Krom-6 anvendes blandt andet til forkromning af metaloverflader, og når arbejdere svejser i rustfrit stål.

Jan Toft Rasmussen er faglig sekretær for arbejdsmiljø i Dansk Metal, og han er fortørnet over de nye oplysninger. Han mener, at sagen om krom-6 er uden fortilfælde, hvis man sammenligner med tidligere store arbejdsmiljø-sager, fordi graden af nøl er så udtalt.

»I andre sager griber vi straks til handling, når der sker noget, men det gør man ikke i denne sag. Her kan en rapport ligge og flyde i halvandet år, uden at der sker noget. Det er groft uansvarligt. Det er Dansk Metals medlemmers liv, det handler om. Sagen dokumenterer jo tydeligt, at der er brug for flere ressourcer i Arbejdstilsynet, når der er tale om farlig kemi,« siger han.

Ifølge Jan Toft Rasmussen er regulering af arbejdsmiljø i stigende grad blevet styret af centrale departementer på Slotsholmen.

»De betragter emnet som erhvervspolitik, hvor forbedringer af arbejdsmiljøet er en hæng-

ske for danske virksomheders udvikling,« siger Jan Toft Rasmussen.

Sammenlignet med resten af Europa er Danmark ellers nået langt, når det gælder reguleringen af arbejdet med krom-6. For få år siden lagde EU eksempelvis op til at indføre en grænseværdi for krom-6, som tillod markant mere påvirkning end de danske regler. EU endte med at vedtage, at man over en årrække vil ned på niveau med lande som Danmark. Frankrig og Tyskland har dog markant lavere grænseværdier for krom-6 end Danmark.

Ifølge Jan Toft Rasmussen beklager hans kolleger i store dele af den europæiske fagbevægelse sig jævnligt over, at erhvervsinteresser vægtes over arbejdsmiljø.

»Der ligger en tung dyne af magt ind over hele området for arbejdsmiljø. I Danmark har Beskæftigelsesministeriets departement sat sig tungt på området, så udviklingen er sat alvorligt tilbage. Hvis ministeren virkelig mener det her alvorligt, så sørger han for at løse grebet,« siger Jan Toft Rasmussen fra Dansk Metal.

I en af Danmarks største fagforeninger tager man også sagen alvorligt.

»Vi har brug for, at der bliver taget hånd om problemerne med krom-6 hurtigst muligt, så det bliver fuldt forsvarligt at gå på arbejde. Vi har ikke brug for, at der går så lang tid, før man reagerer i denne sag,« siger Ulla Sørensen, arbejdsmiljøpolitisk chef i 3F, som dog er glad for, at myndighederne lægger op til at sænke grænseværdien for krom-6.

Forbundsformand i Malerforbundet, Martin B. Hansen, mener, at man umiddelbart skal tilbage til 1970'erne for at finde et tilsvarende eksempel.

»Dengang begyndte malere at få symptomer på hjerneskader, hvis de arbejdede med opløsningsmidler til oliebaseret maling. Der gik også lang tid, før nogen reagerede, fordi man tog for store hensyn til erhvervslivet, og man mente, at det dårlige helbred skyldtes arbejdernes generelle usunde levevilkår. Den sag var grotesk, og det er denne sag også. Det er uafueligt, at vi ikke er kommet videre,« siger han.

Krav om flere ressourcer

LO-næstformand Morten Skov Christiansen mener, at det er yderst problematisk, hvis de danske myndigheder har undladt at reagere på afgørende oplysninger fra 2017.

»Vi taler jo om menneskers liv og helbred,« skriver Morten Skov Christiansen, som samtidig roser, at myndighederne er klar til at ned-sætte grænseværdien.

Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen henviser til sine udtalelser i dagens udgave af Berlingske:

»Jeg er alt for sent blevet informeret om, at der kan være et behov for at stramme de danske grænseværdier for krom-6. Det er meget vigtige oplysninger, og derfor har jeg allerede beklaget sagen over for Folketinget,« skriver han.